

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. B.

przeciwko E. Spółce Akcyjnej [...]

o odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy o pracę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Společnych i Spraw Publicznych w dniu 5 kwietnia 2016 r.,

skargi powoda o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym

wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., sygn. akt I BP 4/10,

odrzuca skargę o wznowienie postępowania.

UZASADNIENIE

K. B. wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie o sygnaturze I BP 4/10. Domagał się zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia i oddalenia skargi strony pozwanej (T.). Jako podstawę wznowienia postępowania podał art. 403 § 2 k.p.c. Twierdził, że doszło do wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego oraz wykrycia takich okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a które powstały przed uprawomocnieniem się wyroku. W uzasadnieniu skargi argumentował, że Sąd Rejonowy w C. wyrokiem z dnia 26 maja 2015 r. uniewinnił go od popełnienia wszystkich zarzucanych czynów. Oznacza to, że Sąd Najwyższy

wydając zaskarżony wyrok dokonał wadliwej subsumpcji art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p. Miała ona polegać na wadliwym przyjęciu, zgodnie z którym przyczyna podana w piśmie rozwiązującym stosunek pracy była niekonkretna.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 20 stycznia 2011 r. (wydanym w sprawie I BP 4/10) stwierdził, że wyrok Sądu Okręgowego w C. z 9 kwietnia 2008 r., IV 1 Pa .../08 jest niezgodny z prawem (zasądził też od K. B. na rzecz pozwanego kwotę 480 zł tytułem kosztów postępowania).

W pisemnych motywach Sąd Najwyższy wskazał, że powód K. B. domagał się od pozwanego E. S.A. (aktualnie T. S.A.) odszkodowania w związku z bezpodstawnym rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika. Relacjonując przebieg postępowania Sąd Najwyższy przybliżył ustalenia Sądu pierwszej instancji. Wynika z nich, że powód został zatrudniony u pozwanego od dnia 12 października 1998 r. na stanowisku asystenta ds. prawnych w pełnym wymiarze czasu pracy. W dniu 30 czerwca 1999 r. doszło do zmiany zakresu zatrudnienia powoda do ½ etatu a jednocześnie zawarto z nim umowę cywilnoprawną na obsługę prawną w ramach prowadzonej kancelarii radcy prawnego. W ramach umowy o pracę do obowiązków powoda należała szeroko ujęta obsługa w zakresie prawa energetycznego, w ramach umowy cywilnoprawnej – windykacja należności z tytułu dostarczanej energii elektrycznej. W 2004 r. w związku z trudnościami w windykacji należności od szeregu kontrahentów pozwana spółka postanowiła zbyć przysługujące jej wierzytelności podmiotom zajmujących się ich nabywaniem. W pertraktacjach z tymi podmiotami uczestniczył m.in. powód, przy czym nie określono, czy czyni to w ramach stosunku pracy czy stosunku cywilnoprawnego. Powód opiniował złożone przez te podmioty oferty nabycia wierzytelności. W wyniku postępowania przetargowego wyłoniono jeden z nich, z którym zawarto umowę w kwietniu 2004 r. W trakcie toczących się pertraktacji powód spotkał się co najmniej czterokrotnie z jednym z przedstawicieli podmiotu, który wygrał przetarg – nie były to spotkania związane z wykonywaniem obowiązków na rzecz pozwanego. W trakcie tych spotkań powód przekazywał informacje o innych oferentach oraz o projektowanej treści umowy ze zwycięzcą przetargu. W dniu 6 kwietnia 2006 r. powód został zatrzymany przez funkcjonariuszy ABW i przewieziony do Prokuratury Okręgowej w L., prowadzącej

postępowanie karne przeciwko niemu w sprawie V Ds. .../05/s. W związku z przedstawionymi mu zarzutami zastosowano środki zapobiegawcze w postaci zakazu opuszczania kraju, zabezpieczenie majątkowe oraz nakaz powstrzymania się od wykonywania usług prawnych świadczonych w charakterze radcy prawnego na rzecz pozwanego. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Rejonowego w L. z dnia 8 maja 2006 r., sygn. Kp .../06. Pismem z dnia 20 kwietnia 2004 r. pozwana zwróciła się do powoda z pytaniem, czy należy do związków zawodowych lub o wskazanie organizacji, która będzie go reprezentować w sprawach przewidzianych w kodeksie pracy. W odpowiedzi powód pismem z dnia 25 kwietnia 2006 r. poinformował, że nie należy do żadnej organizacji i będzie się zwracał do NSZZ Solidarność o reprezentację i ochronę praw pracowniczych. Związek nie podjął się jednak reprezentacji powoda. W tym samym dniu powód zachorował i pozostawał na zwolnieniu lekarskim do dnia 11 maja 2006 r. W dniu 27 kwietnia 2006 r. doręczono powodowi oświadczenie o rozwiązaniu stosunku pracy na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. jako przyczynę podając „ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych, a mianowicie, że pracując na stanowisku asystenta prawnego E. S.A. dopuścił się ujawnienia tajemnicy handlowej spółki, co wynika z treści postanowienia Prokuratora Okręgowego w L. sygn. V Ds. .../05/Sp z dnia 11.04.2006 r.”.

Sąd Najwyższy podał, że wyrokiem z dnia 4 lutego 2008 r. Sąd Rejonowy w C. zasądził na rzecz powoda kwotę 7.401,96 zł tytułem odszkodowania. Sąd ten uznał rozwiązanie pod względem formalnym za zgodne z prawem (nie wymagało konsultacji, nie zachodziła ochrona szczególna w okresie choroby). Przyjął natomiast, że podana w oświadczeniu przyczyna była niekonkretna a przez to niezrozumiała dla powoda. Sąd Rejonowy uznał, że w dacie 11 kwietnia 2006 r. nie wydano żadnego postanowienia prokuratorskiego, albowiem status podejrzanego uzyskał powód na skutek postanowienia z dnia 7 kwietnia 2006 r. Nie określono przedmiotu tego postanowienia. Nie wskazano, na czym polegało naruszenie tajemnicy handlowej, niezależnie od tego, że postanowienie z dnia 7 kwietnia 2006 r. w ogóle nie dotyczy tajemnicy handlowej. W tej sytuacji Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo.

W dalszej części rozważań Sąd Najwyższy ujawnił, że apelacja wywiedziona przez pozwanego została wyrokiem Sądu Okręgowego w C. z dnia 9 kwietnia 2008 r., oddalona. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną sądu I instancji. Sąd ten uznał, że przyczyna podana przez pozwanego była niekonkretna. Z uzasadnienia oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy nie wynika bowiem, czy zarzuty dotyczyły powoda jako pracownika czy jako radcy prawnego - zleceniobiorcy. Z faktu wdania się przez powoda w spór merytoryczny nie wynika jeszcze, że rozumiał on przyczynę rozwiązania stosunku pracy. W rezultacie Sąd Okręgowy apelację oddalił.

Skargę o stwierdzenie niezgodności tego orzeczenia z prawem wywiódł pełnomocnik pozwanego, zarzucając naruszenie art. 56 § 1 k.p. w zw. z art. 30 § 4 k.p. przez ich niewłaściwe zastosowanie przez przyjęcie, że pozwany niekonkretnie określił przyczynę rozwiązania stosunku pracy, w sytuacji, w której powód jako radca prawny, a wcześniej prokurator, zidentyfikował opisane w tym oświadczeniu uzasadnienie, wdał się w spór a także w sytuacji, gdy sądy orzekające w sprawie uznały przyczynę rozwiązania za prawdziwą.

W ocenie Sądu Najwyższego zaskarżony skargą wyrok Sądu Okręgowego w C. z 9 kwietnia 2008 r. jest niezgodny z prawem w tym znaczeniu, że jest sprzeczny z ogólnie uznanymi standardami wnioskowań prawniczych i przyjmowanymi rozstrzygnięciami. Chodzi o wadliwe zastosowanie i wadliwą subsumcję art. 56 § 1 k.p. w zw. z art. 30 § 4 k.p.

Uzasadniając swoje stanowisko, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że Sąd Okręgowy przyjął że przyczyna podana w piśmie rozwiązującym stosunek pracy z powodem była niekonkretna, a przez to rozwiązanie stosunku pracy w trybie natychmiastowym było sprzeczne z prawem. Pracodawca odwołał się bowiem w swym oświadczeniu woli niejako dodatkowo (dowodowo) do postanowienia Prokuratury Okręgowej w L., które to postanowienie miało dowodzić zarzucanych pracownikowi działań, podając wadliwą (11 kwiecień 2006 r.) datę postanowienia. Bezsporne w sprawie jednak było, iż pod tą samą sygnaturą akt Prokuratura wydała postanowienie w innym dniu, a mianowicie 7 kwietnia 2006 r. Ponadto przyczyna wypowiedzenia była w piśmie pracodawcy zwerbalizowana, błędnie jedynie wskazano na datę postanowienia Prokuratury. Biorąc pod uwagę fakt, iż toczyło się

przed Prokuraturą Okręgową postępowanie, dotyczące powoda, wydane zostało w tej sprawie postanowienie, powód był radcą prawnym, a wcześniej prokuratorem, trzeba w drodze wnioskowania logicznego przyjąć jako nie budzące wątpliwości, iż powodowi znane były przyczyny rozwiązania stosunku pracy w trybie natychmiastowym, a wadliwe podanie daty postanowienia Prokuratury w oświadczeniu woli pracodawcy stanowiło w kontekście całej sprawy oczywistą omyłkę.

Kierując się powyższą argumentacją Sąd Najwyższy uznał, że przy ocenie znaczenia oświadczenia woli pracodawcy należy bowiem brać pod uwagę całą jego treść, a także okoliczności sprawy, w tym osobę pracownika, do której owo oświadczenie jest kierowane. Trzeba uwzględnić stopień wykształcenia i poziom wiedzy oraz kwalifikacji zawodowych. W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy wspomniane okoliczności były na tyle oczywiste, iż nie powinny podlegać jakiegokolwiek interpretacji, zmierzającej do wykazania, iż pracownikowi nie były znane przyczyny zwolnienia z pracy lub też przyczyny te były niezrozumiałe i sprawa wymaga subsumcji art. 30 § 4 k.p. w zw. z art. 56 k.p. Postępowanie przed Prokuraturą przeczy jednoznacznie takiej ocenie. Z tego powodu Sąd Najwyższy uznał, że prawomocny wyrok sądu jest niezgodny z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowej podstawie.

Zdaniem skarżącego uniewinniający wyrok Sądu Rejonowego w C. z dnia 26 maja 2015 r. świadczy o tym, że doszło do wykrycia prawomocnego orzeczenia, dotyczącego tego samego stosunku prawnego oraz ujawnienia takich okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy. Założenie to nie jest trafne.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., przeciwko któremu wymierzona została skarga o wznowienie postępowania, wydano na skutek skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Ma to

znaczenie, jeśli uwzględni się, że Sąd Najwyższy w tym rozstrzygnięciu w sposób zakresowy wyznaczył niezgodność z prawem wyroku sądu drugiej instancji. Ograniczył ją bowiem do aspektu formalnego, twierdząc, że Sąd Okręgowy nieprawidłowo uznał przyczynę rozwiązania umowy o pracę za niekonkretną w rozumieniu art. 30 § 4 k.p. W rezultacie Sąd Najwyższy w sprawie I BP 4/10 nie wypowiedział się co do kwestii zasadności zakończenia stosunku pracy w trybie art. 52 § 1 k.p., jak również innych warunków formalnych, warunkujących prawidłowość zakończenia zatrudnienia pracowniczego. Zawężenie spektrum badawczego znajdowało uzasadnienie w art. 424⁴ k.p.c. i art. 424¹⁰ k.p.c. Z przepisów tych wynika, że skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, a Sąd Najwyższy jest związany granicami zaskarżenia. W rezultacie, Sąd Najwyższy nie oceniał merytorycznie słuszności żądania powoda (domagającego się odszkodowania), a jedynie w granicach ekstraordynaryjnej procedury kontrolnej weryfikował, w zakreślonych przez pozwanego granicach, czy wyrok Sądu Okręgowego został wydany w zgodzie z obowiązującymi przepisami. Spojrzenie to znajduje odzwierciedlenie w art. 424¹¹ § 2 k.p.c., który stanowi, że w razie uwzględnienia skargi, Sąd Najwyższy stwierdza, iż wyrok jest w zaskarżonym zakresie niezgodny z prawem.

Dotychczasowe rozważania były potrzebne, gdyż skarga o wznowienie postępowania, z której skorzystał powód, jest dopuszczalna, jeśli między jej podstawą a wynikiem sprawy (zakończoną prawomocnym wyrokiem) zachodzi zależność. Wynika to jednoznacznie z art. 403 § 2 k.p.c. Oznacza to, że między stwierdzeniem niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 9 kwietnia 2008 r. (w zakresie w jakim niezgodność tą zadekretowano) a wykryciem prawomocnego wyroku, okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, powinna zaistnieć relacja kwalifikowana. Inaczej rzecz ujmując, skarga o wznowienie postępowania oparta jest na ustawowej podstawie, jeśli można uznać, że wykrycie wyroku, okoliczności faktycznej lub środka dowodowego mogło mieć wpływ na wynik rozstrzygnięcia w sprawie o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego rozstrzygnięcia. Korelacja ta wyznacza płaszczyznę badawczą w niniejszej sprawie.

Analiza skargi o wznowienie postępowania (tak w części postulatywnej, jak i argumentacyjnej) prowadzi do wniosku, że powód przedstawionej zależności nie dostrzega. Dlatego zarzuca Sądowi Najwyższemu, że w sprawie I BP 4/10 „nie dostrzegł, że pracodawca zastąpił ocenę zdarzeń, na których oparł oświadczenie woli o rozwiązaniu stosunku pracy z powodem oceną, której dokonała prokuratura w postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2006 r.”. W dalszej części swojego wyводу skarżący zarzucił Sądowi Najwyższemu, że nie tylko podzielił poglądy pozwanej, ale jeszcze wstępując niejako w jej miejsce stwierdził występowanie w oświadczeniu woli pracodawcy oczywistej omyłki. Zdaniem powoda trudno zgodzić się z tego rodzaju poglądem Sądu Najwyższego, albowiem pozwana miała możliwość w stosowanym czasie sprostować swoje oświadczenie woli. Ostatecznie skarżący spuentował (po rozważeniu dowodów przeprowadzonych przez Sądy pierwszej i drugiej instancji), że nie dopuścił się ciężkiego naruszenia obowiązków pracowniczych, a przyczyna rozwiązania stosunku pracy i przesłanki, którymi kierował się pracodawca nie były mu znane i zrozumiałe. Na zakończenie swojego stanowiska powód stwierdził, że Sąd Najwyższy w dniu 20 stycznia 2011 r. wyrokował przedwcześnie, gdyż podjął decyzję o uznaniu wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 9 kwietnia 2008 r. za niezgodny z prawem bez oczekiwania na rezultat postępowania karnego i bez wiedzy o tym, czy powód dopuścił się zarzucanych mu naruszeń.

Prześledzenie argumentacji uzasadniającej wniesienie skargi o wznowienie postępowania wyjaśnia, że powód nie dostrzega specyfiki procedowania zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c. Wychodząc z błędnego założenia uważa, że stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku sądu drugiej instancji stanowi kontynuację merytorycznego rozpoznania sporu wywołanego rozwiązaniem umowy o pracę. Spojrzenie to jest fałszywe. Rola Sądu Najwyższego w tym wypadku ogranicza się wyłącznie do kontroli prawidłowości stosowania prawa (a nie do oceny trafności orzeczenia), przy czym skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest środkiem wyjątkowym i nadzwyczajnym, co powoduje, że jej skuteczność ograniczona została do przypadków kwalifikowanych, oczywistych i elementarnych. Z tej perspektywy staje się jasne, że w zakresie zainteresowań Sądu Najwyższego, rozpoznającego skargę z art. 424¹ § 1 k.p.c.,

nie leżała merytoryczna ocena słuszności rozwiązania z powodem umowy o pracę, a jedynie subsumpcja ustalonego stanu faktycznego z pozycji art. 30 § 4 k.p., co stanowiło zasadniczy i decydujący motyw rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego.

Spojrzenie z tego punktu widzenia sprawia, że wznowienie postępowania w niniejszej sprawie jest możliwe tylko wówczas, jeśli wyrok Sądu Rejonowego w C. z dnia 26 maja 2015 r., na który powołuje się powód, prowadzi do odmiennej oceny konkretności przyczyny podanej w rozwiązaniu umowy o pracę z powodem. Skarżący nie widzi tej zależności, a w każdej razie o niej nie wspomina w środku odwoławczym. Brak ten nie dziwi, jeśli weźmie się pod uwagę, że wyrok sądu karnego nie koresponduje z formalnym przekazem zawartym w oświadczeniu woli pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę.

Supozycja powyższa staje się zrozumiała po przypomnieniu roli przepisu, którego zastosowanie zostało w sprawie I BP 4/10 zakwestionowane. Otóż w przepisach kodeksu pracy istnieje wyraźna dystynkcja pomiędzy czysto formalnym wskazaniem przyczyny wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę, czego dotyczy przepis art. 30 § 4 k.p., a zasadnością tej przyczyny, o czym stanowi przepis art. 45 § 1 k.p. i art. 56 § 1 k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2001 r., I PKN 370/00, OSNP 2003 nr 3, poz. 65). Formalne naruszenie art. 30 § 1 k.p. ma miejsce wówczas, gdy pracodawca nie wskazuje w ogóle przyczyny rozwiązania umowy bądź, gdy wskazana przez niego przyczyna jest niezrozumiała, niejasna, niedostatecznie konkretna lub nierzeczywista. Przedstawiony podział akceptowany jest również w literaturze przedmiotu. Rozróżnia się zasadność wypowiedzenia lub rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę - tzw. kausalność materialną - i obowiązek wskazania przyczyny rozwiązania zatrudnienia - kausalność formalna – (A. Dral, *Powszechna ochrona trwałości stosunku pracy. Tendencje zmian*, Warszawa 2009, s. 176; A. Wypych – Żywicka, *Zasadność wypowiedzenia umowy o pracę*, Gdańsk 1996, s. 47-48).

Nie zmieniając nurtu rozważań, oczywiste jest, że wyrok sądu karnego, na który powołuje się powód pozwala wyrobić sobie zdanie w płaszczyźnie słuszności dokonanego w sprawie rozwiązania umowy o pracę, nie ma jednak przełożenia z punktu widzenia formalnej powinności z art. 30 § 4 k.p. Oznacza to, że wnoszący

skargę o wznowienie postępowania nie wykazał jego wpływu na wynik sprawy, zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r. (I BP 4/15).

W rezultacie skarga o wznowienie postępowania wniesiona przez powoda nie została oparta na ustawowej podstawie. Wynika to z tego, że motywy normatywne, jakimi kierował się Sąd Najwyższy wydając zaskarżony skargą wyrok, nie przystają do treści i przesłania wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 26 maja 2015 r. Uniewinnienie powoda od zarzucanych mu w postępowaniu karnym czynów jest bez znaczenia z pozycji formalnego ukształtowania przez pracodawcę przyczyny rozwiązania umowy o pracę.

Dlatego zgodnie z art. 412 § 4 k.p.c. w związku z art. 410 § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

kc